

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Halonen, L. (21.4.2017). Osallisuus osaamisperusteisuudessa. ePooki: asiantuntijablogi.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024062056587>

ePooki asiantuntijablogi

Osallisuus osaamisperusteudessa

Laura Halonen
Julkaistu 21.4.2017

Mitä osallisuus on?

Osallisuus on käsitteenä monisyinen ja sitä käytetäänkin hyvin erilaisissa asiayhteyksissä kuvastamaan toimintaa, joka jollain tapaa liittyy osallistumiseen tai vaikuttamiseen. Osallisuudesta ei ole olemassa täysin vakiintunutta ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta suuntaviivoja sille mitä osallisuus on, voidaan kuitenkin vetää.

Osallisuus voidaan yhtäältä nähdä suhteena yksilön ja ryhmän, yhteisön tai yhteiskunnan välillä. Osallisuus voi silloin olla yhteiskunnallista vaikuttamista tai ainakin potentiaalisia mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon, vallan jakamiseen ja toisaalta vastuun kantamiseen. Osallisuus voidaan nähdä myös sosiaalisina suhteina, jolloin osallisuus on vuorovaikutusta ihmisten välillä. Tällöin keskeisenä esiin nousevat yhdessä toimiminen, ryhmään tai yhteisöön kuuluminen ja tunne siitä, että on osa jotain suurempaa kokonaisuutta. (esim. Gretschel & Kiilakoski, 2012 ja Nivala & Rynänen 2013.)

Osallisuutta voidaan ajatella myös oikeuksien ja vastuun näkökulmista. Osallisuus on oikeutta tulla nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Osallisuus on tällöin mukaan pääsemistä ja mukaan kuulumista. Toisaalta oikeus tuo mukanaan myös vastuun, jolloin osallisuus on vastuuta toisten huomioimisesta, kuulemisesta, kunnioittamisesta sekä kaikkien hyvinvoinnista. Osallisuus on erilaisuuden hyväksymistä ja kaikkien mukaan ottamista. (esim. Gretschel & Kiilakoski, 2012 ja Nivala & Rynänen 2013.)

Osallisuus osaamisperusteudessa

Yksilön näkökulmasta osaamisperusteinen koulutusmalli on jo itsessään osallisuutta tukevaa. Osaamisperusteisuus toteutuu henkilökohtaistavana osaamisen tunnistamisen, hankkimisen ja tunnustamisen prosessina. Tällaisessa prosessissa toteutuu osallisuus opiskelijan omista lähtökohdista käsin: jokainen opiskelija tarvitsee erilaista osaamista saavuttaakseen tarvittavan osaamisen tason, joten opintopolkukin rakentuu jokaisen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Henkilökohtaistaminen ja oppimisen omistajuus toteutuvat aidosti, sillä osaamisperusteudessa opiskelija on keskiössä.

Osaamisperusteisessa koulutusmallissa opiskelija suunnittelee itse opintopolkunsa, ja koulutuksen järjestäjä ottaa huomioon opiskelijan tarpeet ja tarjoaa oppimisympäristön sen mukaisesti.

Oppimismuodot ja oppimisympäristöt suunnitellaan opiskelijan tilanteeseen ja tarpeisiin sopiviksi. Tässä prosessissa opiskelija saa aidon tunteen osallisuudesta opintoihinsa ja osaamisensa kehittämiseen. Opettaja toimii prosessissa tukijana ja tarjoaa ohjausta ja kumppanuutta opiskelijalle. Jokaisen opiskelijan osaamista arvostetaan ja hänet kohdataan yksilönä.

Osaamisperusteisuus toteutuu siis vahvasti yksilön lähtökohdista käsin. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että oppilaitos on myös aina yhteisö ja koostuu erilaisista toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevista yksilöistä ja ryhmistä. Opiskelija kehittää osaamistaan yksilöllisesti, mutta aina myös suhteessa toisiin ja yhdessä muiden kanssa. Ryhmien dynamiikkaan, vuorovaikutukseen ja jatkuvaan ryhmäyttämiseen on siis kiinnitettävä huomiota. Osallisuudessa tärkeää on, että yksilö saa tunteen kuulumisesta johonkin ryhmään tai yhteisöön ja että hän kokee tulevaisuutta hyväksytyksi, nähdyksi ja kuulluksi juuri sellaisena kuin hän on.

Opiskelijoiden osallisuutta ei pitäisi nähdä vain ”suorituksena”, asiana joka kuitataan tehdyksi pienellä eleellä, kuten kysymällä opiskelijoiden mielipidettä jo valmiiksi tehtyyn ja jopa päätettyyn asiaan. Kokonaisvaltaisesti osallisuus on jotain paljon suurempaa, koko oppilaitosyhteisöä koskevaa. Osallisuus on asenne, joka jokaisen oppilaitoksessa työskentelevän tulisi omaksua. Oikeanlainen asenne johtaa tekoihin, joilla osallisuutta ja yhteisöllisyyttä voidaan tuoda näkyväksi. Osallisuutta tukevat toimintatavat vahvistavat opiskelijaryhmien ilmapiiriä ja sitä kautta parantavat niiden työ- ja toimintakykyä ja sosiaalista luottamusta. Tämä lisää viihtyvyyttä ja on todettu olevan keskeinen opiskelujen läpäisyä edistävä tekijä. Vahva sosiaalinen luottamus taas on keskeinen taustatekijä nuoren hyvinvoinnille ja yhteiskuntaan integroitumiselle. (Maunu, 2016.)

Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan kasvua ammattilaisiksi. Yhtä lailla koulutuksen tarkoituksena on tukea erityisesti nuoren opiskelijan kasvua yhteiskunnan jäseneksi: osalliseksi, itseään kehittäväksi ja aktiiviseksi toimijaksi omassa elinympäristössään. Oppilaitoksilla on siis tärkeä merkitys nuoren toimijuuden tukemisessa ja elämään valmistamisessa. Osaamisperusteisessa koulutusmallissa opiskelija kehittyä taidoissa, jotka helpottavat hänen kiinnostumistaan ympäröivään yhteiskuntaan oman alansa ammattilaisena ja tukevat aktiivista ja osallistuvaa toimijuutta. Koulutukseen osallistuminen myös ehkäisee syrjäytymistä laajassa mittakaavassa, kun koko oppimisyhteisön hyvinvointiin panostetaan.

Osaamisperusteinen opettajankoulutus osallisuuden edistäjänä

Opettajat ovat keskeisiä toimijoita osallisuuden edistämässä. Osallisuuden voidaan ajatella olevan opettajan toimintaa ohjaava arvo ja koko oppilaitosyhteisön kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävä asenne. Hyvinvoiva ryhmä ja yhteisö toimii aina paremmin ja pienilläkin teoilla opettaja voi edistää jokaisen opiskelijan tunnetta siitä, että hän on tullut kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään.

Osaamisperusteisessa opettajankoulutuksessa osallisuus toteutuu opiskelijan kohtaamisessa: jokaista opiskelijaa kunnioitetaan ja kuunnellaan, hänen vahvuuksiaan nostetaan esiin ja uutta osaamista kehitetään niistä käsin. Osaamisperusteinen opettajankoulutus mahdollistaa siten omakohtaisen kokemuksen osallisuutta edistävästä yhteisöllisestä toimintatavasta, joka vahvistaa opettajaopiskelijoiden valmiuksia toimia opettajana ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen kentillä. Osaamisperusteisissa opettajanopinnoissa opiskelija saa omakohtaisen kokemuksen oppimisensa omistajuudesta, osaamisensa arvostamisesta ja yhteistoiminnallisuudesta. Tämän kokemuksen kautta opettajaopiskelija, mitä todennäköisimmin, siirtää oppimaansa tulevaan työhönsä opettajana.

Amokin tuntiopettaja,

Laura Halonen

Lähteet:

Gretchel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) 2012. Demokratiaoppitunti. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118.

Karjalainen Asko & Co. 2016. Osaamisen opettaja. Tarinoita osaamisen opettajilta osaamisen opettajille. Oulun ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Maunu, Antti 2016. Yhteisöjen aika. Ryhmäilmiö-malli ja sosiaalipedagogiikka ammatillisissa oppilaitoksissa. EHYT katsauksia 1/2016.

Nivala, Elina & Ryynänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, Vuosikirja 2013. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry., 9-41.